

Staatsbosbeheer

Samenwerkingsovereen- komst hoogwaardig zaad & bosplantsoen gebruik

22 mei 2024

Partijen:

Overwegende:

1. **BOHeZa**
Zaadhandel verenigd onder BoHeZa (onderdeel van Royal Anthos) is de bedrijfstrak die zaden voor zowel de binnenlandse als buitenlandse markt inkoop en verkoopt. Ze beschikt over deskundigheid op het gebied van behandelings-, bewaring en het uitgifteproces van zaden. Ten deze rechtsgeldig vertegenwoordigd door de heer J.W. Vink.

2. **De vereniging LTO Nederland**, gevestigd en kantoorhoudende aan de Bezuidenhoutseweg 105-113 te Den Haag, waarvan onderdeel uitmaken de LTO Vakgroep Bomen, Vaste Planten en Zamerbloemen en de Cultuurgroep Bos & Haagplantsoen, ten deze rechtsgeldig vertegenwoordigd door haar directeur, de heer drs. H.P.L. Van den Heuvel.

Als onderdeel van LTO Nederland en van de LTO Vakgroep Bomen, Vaste Planten en Zamerbloemen, de Cultuurgroep Bos & Haagplantsoen vertegenwoordigd door de heer W.H.B. Huijsman.

De LTO cultuurgroep Bos en Haagplantsoen vertegenwoordigt de bos- en haagplantsoenkwekers uit heel Nederland, die onder andere gespecialiseerd zijn in het kweken van bos en haagplantsoen en aangesloten zijn bij een van de regionale LTO organisaties.

3. **Staatsbosbeheer**
De bestuursrechtelijke rechtspersoon met een wettelijke taak, Staatsbosbeheer, gevestigd en kantoorhoudende te (3811 AG) Amerfoort, aan het Smallepad n.r. 5, ten deze rechtsgeldig vertegenwoordigd door zijn directeur, de heer ir. S. Thijsen BNT, hierna te noemen: "Staatsbosbeheer".

4. **Treeport Zundert**
De Coöperatieve Vereniging Treeport Zundert U.A., gevestigd en kantoorhoudende te (4881 DC) Zundert, aan de Bredaseweg n.r. 7, ten deze rechtsgeldig vertegenwoordigd door haar voorzitter, de heer M.C.J. Ladders.

Hierna gezamenlijk te noemen: "Partijen"

- dat Partijen met elkaar willen samenwerken om in gezamenlijkheid en met behulp van goed uitgangsmateriaal hoogwaardig bosplantsoen te leveren aan de markt, zowel voor het Nederlandse bos en landschap als beoogd in de Nederlandse Bossenstrategie 2020 - 2030 (en de provinciale uitwerkingen daarvan), als voor de export. Daarbij is de herkomst, zoals vastgelegd in de Nederlandse Rassenlijst voor Bomen (en struiken) leidend;

- dat in het licht van de landelijke Bossenstrategie en de provinciale uitwerkingen daarvan, voor het komende decennium zeer veel plantsoen nodig is. In een eerste schatting gaat het om circa 160 miljoen bomen en struiken voor het Nederlandse bos en landschap. Dat betekent: alleen voor de binnenlandse vraag al een schaalvergroting met factor 8;

- dat daaromast rekening gehouden moet worden met de mogelijke vraag naar hoogwaardig bosplantsoen uit de ons omringende Europese landen;

- dat, om dit proces in goede banen te kunnen leiden, coördinatie, afstemming en goede samenwerking tussen Partijen noodzakelijk is. Zo kunnen we aan de binnenlandse vraag naar hoogwaardig bosplantsoen in het komende decennium voldoen en tegelijkertijd een rol spelen in de export van een uitstekend Nederlands product, in het licht van economische ontwikkelingen en de Europese aanpak van klimaatproblemen, bebossing en revalidatie van bestaande bossen;

- dat Partijen in deze samenwerkingsovereenkomst de gezamenlijke wil uitspreken om meer samen te werken; kennis en inzichten op vitale punten met elkaar te delen; een eenduidige beeldvorming te creëren; elkaar over en weer te adviseren en op onderscheidende onderdelen van deze overeenkomst gezamenlijk te besluiten, waarbij Partijen ieder hun eigen domein voor besluitvorming behouden;

- dat Partijen zich bewust zijn van het feit dat daarbij vertrouwen, transparantie, complementariteit en coöperatie leidend zijn voor de door hun gewenste samenwerking;

- dat Partijen, in het licht van de Green Deal 1.0 en 2.0, de tijdige beschikbaarheid van bosplantsoen cq. plantmateriaal willen bewerkstelligen door het hebben van goed uitgangsmateriaal, zowel teeltmateriaal (zaad- en stek) als een goede en betrouwbare meerjarenplanning, waartoe de noodzaak als gevolg van de landelijke Bossenstrategie dringender is geworden, om zodoende de gehele Nederlandse markt- inclusief de bosstrategie - toereikend te kunnen bedienen op basis van erkende herkomst op de Nederlandse Rassenlijst voor binnenlandse en buitenlandse ondernemers.

Komen overeen als volgt:

Artikel 1: Definities

Zie bijlage 1.

Artikel 2: Looptijd van de overeenkomst

- 2.1. Aan deze samenwerkingsovereenkomst is geen einddatum verbonden. Deze overeenkomst loopt in ieder geval door tot en met 2030, gelijk aan de looptijd van de landelijke Bossenstrategie, waarna Partijen overleggen over voortzetting van de samenwerkingsovereenkomst. Indien de landelijke Bossenstrategie tussentijds wordt gewijzigd, kan dit aanleiding zijn tot aanpassing of wijziging van deze samenwerkingsovereenkomst.

- 2.2. Deze overeenkomst eindigt van rechtswege, indien één of meerdere Partijen deze willen beëindigen. De Partij die de samenwerkingsovereenkomst wil beëindigen, informeert de andere Partijen hierover, ontleed met redenen voor het beëindigen.

Artikel 3: Bereik van de overeenkomst

De reikwijdte van deze overeenkomst beperkt zich tot (de beschikbaarheid, oogst en afzet van) zaad-/stekmateriaal, orfkomstig uit de ex situ en in situ Gemeenbanken van de Zaadgarden en Selectieopstanden van locaties van de Rassenlijst Bomen van Staatsbosbeheer. Het bereik van deze overeenkomst kan worden uitgebreid door toevoeging van afspraken over de oogst van zaad-/stekmateriaal bij andere eigenaren met opstanden die in de Rassenlijst Bomen geregistreerd

staan. In alle gevallen gaat het om gecertificeerd plantsoen.

Buiten het raamwerk van deze overeenkomst vallen:

- Situaties waarbij een boomkweker of zaadhandelaar op eigen initiatief, in overleg met de eigenaar van een locatie van de Rassenlijst op die locatie oogst.
- Contracteert van Staatsbosbeheer voor intern gebruik en/of de eventueel daaruit voortkomende verkoop van plantsoen aan derden. Als om welke reden dan ook de markt te terughoudend is met het produceren van geschikt gecertificeerd bosplantsoen, dan bestaat de mogelijkheid dat Staatsbosbeheer, bij een tekort m.b.t. plantsoen op de vrije markt, in samenwerking met Rijksorganisaties en provincies zijn contracteert uitbreekt om in de vraag te voorzien.

Artikel 4: Instellen overleg

- 4.1 Partijen komen viermaal per jaar in een overleg bijeen. Aan dit overleg nemen deel: BoHeza, Cultuuroep Bos- en Haagplantsoen namens LTO Nederland, Staatsbosbeheer - vertegenwoordigd door de afdeling Zaad & Plantsoen - en Treeport Zundert.
- 4.2 Het overleg vindt plaats onder wisselend voorzitterschap of onder het voorzitterschap van de Partij die voor een bepaalde periode deze taak op zich neemt. Staatsbosbeheer fungeert bij aanvang van deze samenwerkingsovereenkomst als voorzitter van het overleg, waarbij de afdeling Zaad en Plantsoen van Staatsbosbeheer ten behoeve van het sectoroverleg het secretariaat voert. Het secretariaat verzorgt uitnodigingen voor het overleg, maakt verslagen, levert relevante overzichten aan, doet een eerste aanzet voor een jaarverslag en is verantwoordelijk voor de uitgaande correspondentie.

- 4.3 Besluitvorming in het kader van deze overeenkomst geschiedt op basis van unanimiteit. De voorzitter is verantwoordelijk voor het identificeren van de punten die conform de afspraken in de overeenkomst om expliciete besluitvorming vragen, zoals bijvoorbeeld bij de strategische reserves of het jaarverslag. Het secretariaat zorgt voor het schriftelijk vastleggen daarvan.

Artikel 5: Voldoende zaad-/stek materiaal voor Markt en Bossenstrategie

5.1 Staatsbosbeheer:

- 5.1.1 informeert de partners over de kwaliteit, ontwikkeling en evt. nodige strategische maatregelen inzake genenbank en zaadgarden & selectieopstanden;

- 5.1.2 informeert de partners over de wenselijkheid van nieuw aan te leggen opstanden waaronder, v.w.b. bosbouwkundige soorten, ook klimaatadaptieve soorten en/of uitbreiding van bestaande zaadgarden, en collecties genenbank ter verhoging van de noodzakelijke productie;

- 5.1.3 verzoekt het ministerie van LNV een nodere inventarisatie te doen van aanvullende in-situ locaties en/of zaadgarden of selectieopstanden van de Rassenlijst Bomen, die geschikt zijn voor oogst.

5.2 Partijen:

- 5.2.1 zorgen gezamenlijk, aan het begin van het kalenderjaar, voor een overzicht van kritische soorten in het actuele aanbod. Met deze lijst wordt de markt tijdig geïnformeerd aangaande de beschikbaarheid van zaad-/stekmateriaal voor het komende oogstjaar;

- 5.2.2 zorgen gezamenlijk voor een analyse van de maximale oogst uit de huidige genenbank en indien nodig, de in situ locaties en zaadgarden/selectieopstanden van Staatsbosbeheer. Dit betreft (bosbouwkundig) teeltmateriaal van zowel inheems- of uitheemse als zaadgarden en selectieopstanden met oorsprong conform de Nederlandse Rassenlijst Bomen. Zij geven aan welk deel van de gewenste opschaling van de oogst in het kader van de Bossenstrategie naar hun oordeel niet gewaarborgd is;

- 5.2.3 beslissen gezamenlijk, op basis van de meerjarig replanning, welke arealen aan grond er nodig zijn om de geprognosticeerde hoeveelheden en soorten plantsoen op te kweken, waar die arealen bij collega-bedrijven in de sector en/of eventueel

In samenwerking met provincies te vinden zijn en waar promotie nodig is zodat collega-bedrijven in deze markt willen stoppen;

5.2.4 stellen gezamenlijk een gespecificeerde meerjarenprognose op voor te produceren en te leveren zaad/stek, respectievelijk plantsoen aan de markt. Zij oriënteren zich daarbij op de ambities van de meerjarenprognose die in opdracht van het ministerie van LNV wordt opgesteld. Zij maken daarbij onderscheid tussen de behoefte van de Nederlandse markt, inclusief de Bossenstrategie en de behoefte voor exportdoelen. Leidend voor de eigen meerjarenprognose zijn verder: de eigen marktinzichten, een risicoanalyse voor bedrijfsvoering en afzet, en hun realistische en praktische bedrijfsmogelijkheden op dat moment, en een inschatting van de beschikbare financiële middelen.

Artikel 6: Primaat toedeling zaad-/stekmateriaal aan de Bossenstrategie

- 6.1 Partijen:
  - 6.1.1 analyseren jaarlijks, op basis van de geanonimiseerde cijfers van NAK-tuinbouw welke soorten, hoeveelheden en herkomsten gelveerd zijn in Nederland dan wel elders. Het gaat om de vaststelling van de eindbestemming van het kweekproduct, al of niet in hoeverband;

- 6.1.2 komen op basis van de analyse van de NAK-tuinbouwcijfers en de signalen van "nee-verkoop" tot een inschatting voor welke soorten en hoeveelheden de Nederlandse markt in het afgelopen jaar toereikend bediend is, zoals de doelstelling was. De analyse dient als input voor de beoordeling of de jaarlijkse planning voldoende ruimte heeft gegeven aan het primaat van de Bossenstrategie en een opmaat naar de planning van het volgende jaar. Het antwoord op de vraag in hoeverre aan het primaat van levering voor de Bossenstrategie in dat jaar invulling is gegeven wordt in het jaarverslag opgenomen.

6.2 Staatsbosbeheer:

- 6.2.1 verzoekt in zijn rol als secretaris van het overleg NAK-tuinbouw, jaarlijks een geanonimiseerd

totaaloverzicht aan te leveren van geoogst en verhandeld zaad-, stek- en teeltmateriaal, plus een geanonimiseerd totaaloverzicht van verhandeld plantsoen, uitgesplitst naar plantsoen voor Nederlands gebruik (bosbouwkundig) en overige) en plantsoen voor buitenlandse export. Eventueel kan ook tussentijds, in de loop van het jaar, om overzichten gevraagd worden;

6.2.2 verzoekt vaste klanten/afnemers op vrijwillige basis eventuele noodgedwongen "nee-verkoop" van geschikt gecertificeerd plantsoen voor Nederlandse projecten te melden aan het sectoroverleg. Onder "nee-verkoop" wordt verstaan een effectieve vraag uit de markt, die niet door de producent gelveerd kan worden. Een gespecificeerd overzicht van de soorten die voor de Nederlandse markt niet gelveerd konden worden verschaft relevante aanvullende informatie voor de planning voor de volgende jaren.

Artikel 7: Strategische reserves

7.1 Staatsbosbeheer:

7.1.1 is verantwoordelijk voor het vaststellen van de hoogte van strategische reserves. Het is transparent over het gewenste streefniveau en de achterliggende argumentatie.

7.2 Partijen:

7.2.1 kunnen in onderling overleg komen tot een omvangrijke of kleinere strategische reserves dan de omvang die in eerste instantie door Staatsbosbeheer bepaald is;

7.2.2 bepalen in onderling overleg bij welke omstandigheden de reserves aangesproken worden en hoewel bij deze onstandigheid uit de strategische reserves verbruikt mag worden. Zij geven op deze wijze invulling aan de mitigerende functie, waar de strategische reserves voor bedoeld zijn; namelijk inzet ervan op momenten dat dat nodig is. Het is niet uitgesloten dat in uitzonderlijke gevallen de gehele strategische reserves worden ingezet en verbruikt. Dat fact overlekt dat er in principe naar gestreefd wordt zo mogelijk toch een zekere reserve aan te houden. Het verlies aan kiemkracht bij verouderd

zaad is bij de afwegingen een valide argument om eventueel extra strategische reserve te verbruiken;

7.2.3 behandelen de strategische reserves als een rouwland geheel, waarbij de reserves telkens vernieuwd worden. Ieder jaar wordt de voorraad zo veel mogelijk vervangen door de oogst van dat jaar. De strategische reserves worden in principe jaarlijks aangevuld tot aan het vastgestelde streefniveau.

In bijzondere gevallen kan het sectoroverleg besluiten het gewenste streefniveau niet in een keer te realiseren, maar het in openevolgende jaarlijkse stappen te verwezenlijken. De jaarlijks door de directie van Staatsbosbeheer goed te keuren planning van de afdeling Zaad en Plantsoen speelt daar eveneens een rol in. Het zaad uit de strategische reserves dat wordt vervangen, komt ter beschikking van de verkoop of zal worden gebruikt voor de eigen contractteelt. Het wordt uitgegeven, vergezeld van een kiemkrachttest, op grond waarvan de afnemer wordt geïnformeerd over de gemeten kwaliteit. Het overleg neemt deze hoeveelheid zaad mee in het geheel aan beschikbaar zaad door hen in het betreffende jaar toebedeeld en/of verkocht kan worden;

7.2.4 evalueren de resultaten van de gevolgde werkwijze periodiek; waar nodig zijn aanpassingen mogelijk. De voorzitter/gespreksleider draagt er zorg voor dat de evaluatie en mogelijke aanpassingen in het jaarverslag worden opgenomen.

Artikel 8: Gezamenlijke jaarlijkse planning zaad-/steekooft

8.1 Partijen:

8.1.1 specificeren in onderling overleg de planning van dat jaar naar soort, herkomst en gewenste hoeveelheid. De planning bepaakt in principe wat in een bepaald jaar door Staatsbosbeheer geoogst gaat worden.

Noodzakelijke bron van informatie daarbij is de meerjarenprognose in het kader van de Bossenstrategie, waar het ministerie van LNV en Staatsbosbeheer, in samenwerking met de Bosgroepen Nederland, opdracht toe hebben gegeven. De zaadhandel en kwekers, vertegenwoordigd in de

samenwerkingsovereenkomst, zullen vanuit hun perspectief deelplanningen aanleveren op basis van de marktvrage, waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen de vrage voor het Nederlandse bos en landschap en de vrage voor export en het overige niet-bosbouwkundige gebruik. De interne levering aan Staatsbosbeheer en de daarvoor gekoppelde verkoop van plantsoen aan de markt uit contractteelt, wordt in de totale planning meegenomen. Deze voorziet primair in de behoeften van Staatsbosbeheer en directe relaties, waaronder rijksorganisaties, provincies en waterschappen, daar waar het aandeel in de Nederlandse Bossenstrategie betreft. Qua aanleg, beheer en ontwikkeling. In deze planning wordt eveneens meegenomen de overige behoefte(n) voor de Nederlandse markt, de behoefte voor export en de behoefte voor de aan te houden strategische reserves. De voorzitter/gespreksleider draagt er zorg voor dat het initiatief tot dit overzicht tijdig genomen wordt;

8.1.2 komen voor eind januari van ieder jaar met een gezamenlijk advies ten behoeve van Staatsbosbeheer c.q. het ministerie van LNV, over de gewenste omvang, planning en oogst en ondebouwen wat dat in financiële zin betekent. Dit advies baseren ze op voortschrijdende cijfers en actuele vrage van het voorgaande jaar. Belangrijke input daarbij vormen de strategische reserves en de opschaling van de productie vanwege de ambities van de Bossenstrategie. De voorzitter/gespreksleider biedt dit advies schriftelijk aan genoemde partijen aan. De planning is pas definitief na akkoord van de directie van Staatsbosbeheer;

8.1.3 onderzoeken in gezamenlijk overleg of bij capaciteitsproblemen bij de jaarlijkse planning, met name van de oogst, sectorpartijen een intensievere rol kunnen vervullen en onder welke condities zij dat kunnen doen. Wellicht is het eveneens mogelijk om door een bijgestelde prijsstelling en toegemomen inkomsten een grotere omvang aan oogst te realiseren;

8.1.4 komen op basis van de definitieve planning tot een onderverdeling in het aandeel voor: contractteelt, overige Nederlandse markt, strategische reserves en de export. De opdracht is om een redelijke

verdeling te vinden voor genoemde categorieën, waarbij geen van deze categorieën bij voorbaat boven een andere categorie gaat. De contractteelt van Staatsbosbeheer en de strategische reserves worden daarom gelijkwaardig afgewogen tegenover de andere categorieën. Daarop is één uitzondering: de voorzitter ziet erop toe dat het primaat van teedling voor de Bossenstrategie de afweging in voldoende mate wordt meegenomen. Daartoe wordt een verdeelsleutel aangehouden zoals die tussen de Partijen is afgesproken. Dit kan aanleiding zijn voor een zekere mate van bevoorudeling van vrage vanuit de Bossenstrategie, maar deze is niet absoluut. In de praktijk heeft dit punt vooral betrekking op de beschikbaarheid van zaad en de teelt van plantsoen afkomstig uit zaadgaarden en selectieopstanden en minder op het inheems-oudehome herkomst. Deze laatste worden namelijk vrijwel alleen maar aan de Nederlandse markt gelveerd, en kunnen overigens ook bosbouwkundig worden toegepast (boomsoorten), omdat deze soorten deel uitmaken van de Europese Richtlijn EU 1995/105E.

Artikel 9: Toedeling beschikbaar zaad-/stekmateriaal

9.1 Partijen:

9.1.1 beschouwen de onderverdeling van de vastgestelde planning in categorieën en hun onderlinge omvang - zoals beschreven in de vorige paragraaf - als richtinggevend voor de realisatie en toedeling van geoogst zaad/stek in de dagelijkse praktijk en de verdeelsleutel die Partijen daarbij hanteren. Indien de oogst gelijke tred houdt met de planning, kan geoogste zaad/stek conform het aandeel per categorie toegegeeld worden;

9.1.2 maken via hun kanalen openbaar wat er voor verkoop beschikbaar is. Bij de aankondiging van mogelijkheid tot verkoop, wordt onderscheid gemaakt tussen vrage soorten, zomersoorten en naajarssoorten, respectievelijk in mei, juni-juli en augustus-september en worden er afspraken gemaakt over de uiterste inleverdatum van de behoefte c.q. vrage per soortengroep, zoals hiertoeven aangegeven;

9.1.3 geven iedere partij een gelijk kans om een offerte te maken in te dienen. Degenen die partijen in de samenwerkingsovereenkomst of hun oordeel maken evenwel kans op toedeling van verkoop als ieder ander in de markt. Er is sprake van gelijke behandeling van eenieder die een offerte verzocht indient. Daarbij geldt in principe de regel "op = op". Verdeling en/of toedeling vindt plaats op basis van beschikbaarheid, verdeelsleutel en doelcategorië. Het sectoroverleg maakt afspraken over de uiterste inleverdatum per, zoals onder 9.1.2. genoemde, categorie;

9.1.4 monitoren gezamenlijk, in de loop van het jaar, de voortgang van de oogst en de daadwerkelijke verkoop en stellen, wanneer schaarste ontstaat, daar waar mogelijk de planning - verdeelsleutel bij;

9.1.5 hebben bijzondere aandacht voor de lijst met kritische soorten. Dit zijn soorten met een relatief groot risico dat de prognosticeerde oogst niet waargemaakt kan worden. In het begin van het jaar komt Staatsbosbeheer voortschrijdend met een voorzet en toets deze bij het sectoroverleg. Het lijstje dient als vroegtijdige waarschuwing dat de planning mogelijk bijgesteld moet worden.

9.2 Staatsbosbeheer:

9.2.1 bevoordert, door het verstrekken van informatie en het geven van gerichte voorlichting, een zo efficiënt mogelijk gebruik van het beschikbare teeltmateriaal voor het Nederlandse bos en landschap. Staatsbosbeheer richt zich hierbij in de eerste plaats op kwekers en zaadbedrijven en minder op particulieren, vanwege het vereiste vakmanschap om gekwalificeerd zaak/stek op te kunnen kweken.

Artikel 10: Transparantie kosten beheer genenbank en zaadgaarden, zaad en plantsoen

10.1 Staatsbosbeheer

10.1.1 is verantwoordelijk voor het beheer en de ontwikkeling van de genenbank ex situ en in situ, de zaadgaarden en selectieopstanden en de coördinatie van de oogst;

10.1.2 levert jaarlijks een geëvalueerd exploitatiever-

zicht voor de genenbank en zaadgaarden;

10.1.3 maakt jaarlijks in maart de prijzen van teeltmateriaal, zaden en stek bekend voor de inheems-autochtone en de bosbouwkundige herkomsten. Het kan zijn dat voor enkele soorten een prijswijziging moet worden doorgevoerd vanwege bijzondere omstandigheden. Gedacht kan worden aan de noodzaak om meer in situ oogst toe te moeten passen vanwege de opschaling in het kader van de Bossenstrategie;

10.1.4 levert aan het sectoroverleg jaarlijks een overzicht van de kosten op geëvalueerd niveau van oogst, het schonen, bewaren en de overheid van inheems-autochtone teeltmateriaal en van de inkomsten uit verkoop. De algemene regel hierbij is dat het prijsniveau wordt afgestemd op het optimaal toepassen van gekwalificeerd teeltmateriaal voor het Nederlandse bos en landschap. In een aantal gevallen zal dat niet kostenrendend zijn. De prijsstelling van inheems-autochtone teeltmateriaal wordt immers primair bepaald door de beleidskeuze om de afzet ervan te bevorderen. De toelichting aan het sectoroverleg op de kostprijs van het zaad ten opzichte van de inkomsten uit verkoop van het zaad vindt plaats op geëvalueerd niveau, door een berekening van het hele pakket van oogst, ex situ en in situ, en zaadgaarden- selectieopstanden;

10.1.5 levert aan het overleg jaarlijks een overzicht van de kosten - van oogst tot en met levering van bosbouwkundige teeltmateriaal - en van de inkomsten uit verkoop. Het streven is de kosten voor de oogst, het schonen, bewaren en overheid ten opzichte van de verkoop van zaad en stek zoveel mogelijk kostenrendend te laten zijn. Staatsbosbeheer gaat bij de kostprijsberekening van het bosbouwkundig teeltmateriaal uit van het gehele pakket aan zaad/stek per soort afzonderlijk, maar op een geëvalueerd niveau.

10.2 Partijen:

10.2.1 communiceren als samenwerkende partijen gezamenlijk hoe tot deze verantwoorde en onderbouw-

de prijsopbouw is gekomen;

10.2.2 De voorzitter/gespreksleider van het overleg draagt er zorg voor dat in een komend overleg met het ministerie van LNV de wenselijkheid van een structurele financiële bijdrage voor de zaadgaarden voor bosbouwkundige herkomsten, kenbaar wordt gemaakt. Die bijdrage zou bij voorkeur afgestemd kunnen zijn op een prijsniveau van bosbouwkundig teeltmateriaal, dat het meest bijdraagt aan een effectieve beschikbaarheid voor de markt en de aanleg van bos en beplantingen ter realisering van de Bossenstrategie.

Artikel 11: Advies en arbitrage

Indien Partijen bij deze overeenkomst niet tot unanimiteit besluiten kunnen komen bij punten, waar dit conform de overeenkomst is vereist, bestaat de mogelijkheid van arbitrage en overleg met een of meerdere externe deskundigen. Partijen zoeken en benoemen in onderling overleg en overeenstemming een of meerdere externe deskundigen, die ter zake kundig zijn en die Partijen in voorkomende gevallen ondersteunen met advies op proces en inhoud, behoudens de prijslijst. Dat kan bij expliciete vraagstukken het geval zijn maar ook tijdens kritische momenten wanneer de stemmen staken en het overleg stagneert over bepaalde vraagstukken en kwesties. Het advies van de externe adviseur is bindend voor Partijen.

Artikel 12: Financiën

Bij de samenwerkingsovereenkomst worden geen eigen financiële middelen voorzien. Er wordt van uitgegaan dat Partijen zelf de kosten dragen die genoemd zijn met het delen van informatie en overleg. Mocht op enig moment de uitvoering van de samenwerkingsovereenkomst bevoorderd worden door extra uitgaven te doen, dan worden deze kosten, in onderling overleg, verdeeld. Extra kosten kunnen uitsluitend onderling worden verdeeld, indien hierover vooraf schriftelijk bindende afspraken zijn gemaakt.

Artikel 13: Jaarverslag en advies

In het kader van de overeenkomst stelt het overleg jaarlijks een gemeenschappelijk jaarverslag op met

een aantal cijfermatige specificaties. Gekoppeld aan het jaarverslag geven Partijen zo nodig advies aan andere partners in het netwerk, dat er op gericht is om de doelen van de samenwerking verder te verbeteren. Jaarlijks bespreken Partijen het jaarverslag met het Ministerie van LNV, en indien nodig op inhoudelijkheid met het Centrum voor Genetische Bronnen Nederland (CGN), een onderdeel van Wageningen Universiteit (WUR). Het jaarverslag biedt inzicht in ervaringen en prestatie(s) van lopende zaken enerzijds, en de inschrijving wat nodig is voor de opschaling van productie in verband met de Bossenstrategie anderzijds. Het jaarverslag bevat in ieder geval de volgende overzichten: prijslijst plus indexeringen, de aanvankelijke oogstprognose en de ontwikkeling daarvan, een exploitatierkening van kosten regulier onderhoud en beheer van de Genenbank met in situ locatie van autochtone materiaal en de zaadgaarden inclusief selectieopstanden. Daarnaast bevat het jaarverslag een exploitatierkening op aggrageerbaar niveau van het gezamenlijke autochtone materiaal respectievelijk bosbouwkundig materiaal en een analyse van de mate van invulling primair Bossenstrategie en de stand van zaken strategische reserves.

B0H4Za - onderdeel van Royal Anthos
te ondertekenen door de heer J. W Vink, voorzitter
Weesteinstraat 10
2181 GA Hillegom

Coöperatieve Vereniging Treepport Zundert UA
te ondertekenen door de heer M.C.J. Ladders, voorzitter
Bredaseweg 7
4881 DC Zundert

LTO Nederland
te ondertekenen door de heer
Drs. H.P.L. Van den Heuvel, directeur
Bezuidenhoutseweg 105-113
2594 AC Den Haag

Staatsbosbeheer,
Ir. S. Thijsen BNT (directeur),
te ondertekenen namens deze door de heer
Ir. H.J. Hekhuis, manager afdeling Terreinbeheer

Cultuurgroep Bos & Haagplantsoen
LTO Bomen, Vaste planten en Zomerbloemen
te ondertekenen door de heer W.H.B. Huijsman,
voorzitter
p/a Bezuidenhoutseweg 105-113
2594 AC Den Haag

23 Mei 2022
Plaats en datum van ondertekening:
Wernhout,

Bijlagen

De volgende bijlagen maken onderdeel uit van deze
samenwerkingsovereenkomst:

- Bijlage 1: Begrippenlijst
- Bijlage 2: Opschaling Bossenstrategie
- Bijlage 3: Beleidsmatige herwaarderling bosbouw-
kundige herkomsten
- Bijlage 4: Specificatie meerjaremprognose Bos-
senstrategie
- Bijlage 5: Betekenis NAK-tuinbouw voor de intentie-
overeenkomst

Bijlage 1

Begrippenlijst

Het dagelijks taalgebruik voor soorten en voor bepaalde categorieën plantsoen is soms verwarrend en uiteenlopend. Door, waar beleid en uitvoering met elkaar tot duidelijke afspraken moeten komen, is helderheid gewenst.

Enige voorbeelden van verschillend taalgebruik:

- Geslacht, soort en ras/cultivar – Binaire Nomenclatuur**

De woorden soort en ras worden soms door elkaar gebruikt. Ze betekenen echter niet hetzelfde en zijn onderling van een verschillende orde.

De officiële, Latijnse naam van een soort bestaat uit: het **geslacht** (geslachtsnaam) waar een soort (soortnaam) toe behoort en de nodere aanduiding van de soort zelf. Bijvoorbeeld *Fraxinus excelsior* en *Fraxinus angustifolia* zijn twee soorten uit dezelfde familie. Het geslacht wordt met een hoofdletter geschreven. De soort wordt aangegeven door een toevoeging met kleine letter.

In de naamgeving kan er sprake zijn van een verdere onderverdeling. Men krijgt dan de volgende: Geslacht, soort, ras/cultivar. Een ras/cultivar betreft een spontane of een gekweekte en veredelde vorm van een soort, bijvoorbeeld: *Fraxinus excelsior* "Westhof's Glorie", een en ander conform de systematiek van de binairie nomenclatuur.

- Inheems versus autochtoon**

Hetzelfde geldt voor de woorden inheems en autochtoon. Beide woorden worden nogal eens door elkaar gebruikt, maar ze hoeven niet dezelfde betekenis te hebben. Inheems wil zeggen dat Nederland tot het verspreidingsgebied van een soort behoort. Autochtoon wil zeggen dat bepaald de genetische vertegenwoordigers van een soort al duizenden jaren achtereen, in principe zonder menselijk toedoen, in Nederland voorkomen. In deze samenwerkingsovereenkomst is in de voorkomende gevallen de term inheems-autochtoon gebruikt.

- Richtlijn soorten versus soorten op de Nederlandse**

se Rassenlijst Bomen

De Europese Richtlijn omvat (boom)soorten en kunstmatige hybriden van boomsoorten. Deze soorten kunnen inheems of inheems-autochtoon zijn of tot de Europees ingeburgerde soorten behoren.

Het sortiment in de Nederlandse Rassenlijst omvat zowel bomen als struiken. De boomsoorten kunnen op hun beurt weer deel uitmaken van de Europese Richtlijnsoorten.

De EU-Richtlijnsoorten mogen slechts worden geteeld en verhandeld, mits gebruik gemaakt is van het uitgangsmateriaal van deze soorten, zoals die voorkomen op de Nederlandse Rassenlijst Bomen. EU-regeling 1999/105/EU is dwingend. Voor verkoop ten behoeve van bosaanleg is certificering van de Richtlijnsoorten door NAK- tuinbouw verplicht.

- Bosbouwkundig teeltnormaal versus bosbouwkundige herkomsten**

De term 'bosbouwkundig teeltnormaal' (bbk) wordt in verschillende betekenissen gebruikt.

De term valt te koppelen aan de EU-Richtlijn 1999/105E. De EU-Richtlijn bevat zowel boomsoorten uit de zaadgaarden en selectieopstanden als ook inheems-autochtone bomen uit de genenbank in- en ex situ.

- Nederlandse Rassenlijst Bomen**

De Raad voor de Plantenassen bepaald, na wetenschappelijk advies, welk gekwalificeerd uitgangsmateriaal in de Nederlandse Rassenlijst opgenomen wordt. De Rassenlijst Bomen specificeert soorten tot op het hiërarchische niveau van geslachten, soorten, rassen en herkomsten. De Rassenlijst bevat zowel bomen als struiken, De bosbouwkundige als niet-bosbouwkundige soorten, waaronder ook inheems-outochtone herkomsten als de EU-Richtlijnsoorten. Per soort is bepaald waar en op welke specifieke locaties in het veld deze soort voorkomt.

Indien vooraf aangemeld bij de NAK-tuinbouw, geeft deze instantie een 'basiscertificaat' voor geoogst zaad/stek. Het certificaat geeft de garantie dat een partij van een bepaalde soort op de Rassenlijst voorkomt en een specifiek soort en ras is en herkomst heeft. Alle soorten van de Nederlandse Rassenlijst Bomen kunnen gecerti-

ficeerd worden. Dat is zelfs aanbevelenswaardig maar niet verplicht.

- Basiscertificaat, leverancierscertificaten en regulier Plantsoen**

Alle soorten die voorkomen in de Genenbank ex situ, als ook in de in situ bronlocaties en bosbouwkundige zaadgaarden en selectieopstanden zijnde Rassenlijstlocaties, komen in aanmerking voor certificering via NAK-tuinbouw. Bij het ontwerp van het systeem is het zwartepunt gelegd bij stoppen aan het begin van de keten. Bij oogst van zaad/stek moet een 'basiscertificaat' aangevraagd worden. Dit basiscertificaat staat centraal. Bij levering verderop in de keten is er sprake van 'leveringscertificaten'. Voor de afgifte daarvan is de zaadhandel of boomteiler zelf verantwoordelijk. Een aanneemer of opdrachgever voor aanplant van bos kan in principe terug traceren of geleverd plantsoen een gecertificeerde herkomst heeft. De uiteindelijke opdrachtgever voor de aanleg van bos op zijn terrein is echter niet wettelijk verplicht zelf gecertificeerd plantsoen aan te schaffen en te gebruiken. Hij kan ook een andere keuze maken, wat in de praktijk onder tidsdruk, vanwege de prijs of bij gebrek aan kennis kan voorkomen.

Nogmaals: bij bosbouwkundig gebruik van Richtlijnsoorten zijn basiscertificering en leveringscertificaten verplicht. Alle EU-Richtlijnsoorten zijn met hun diverse herkomsten opgenomen in de Nederlandse Rassenlijst Bomen. De categorie "regulier plantsoen" betreft plantsoen waarvan de herkomst niet geregistreerd is. Het kan zeer wel zaad of stek van locaties van de Rassenlijst Bomen zijn, maar dat hoeft niet. De NAK-tuinbouw beheert en administreert de hele certificering. Ze toest steekproefsgewijs met name of de basiscertificering, de kweek en de opslag op het bedrijf naar behoren verloopt.

- Inheems**

Bij de term 'inheems' is het verspreidingsgebied of areaal, waar een plantensoort van nature thuis hoort, het criterium. Dat kunnen grote gebieden zijn, die zich over delen van een continent of zelfs over verschillende continenten uitstrekken. In dat grote areaal kan er sprake zijn van relatief

verschillende klimatologische omstandighe-

den en dus ook van genetische aanpassing en genetische diversiteit, ontstaan in de loop van duizenden jaren. De inheems-outochtone Grove Den was bijvoorbeeld in Nederland uitgestorven en is later geïmporteerd voorramelijk met zaden uit Duitsland en Scandinavische landen. Hier voorkomende Grove Den is derhalve als soort inheems maar genetisch gezien niet autochtoon. Van diverse andere soorten is er genetisch inheems-autochtoon materiaal uit Nederland bekend, naast inheems materiaal dat van elders (uit andere klimaatregio's) komt. Sommige van deze genetisch buitenlandse herkomsten kunnen in Nederland uitermate geschikt plantsoen opleveren. In dat geval is het mogelijk dat ze, na gericht onderzoek, opgenomen worden in de Nederlandse Rassenlijst Bomen en gaan behoren tot het verantwoord gebruik in Nederlandse bossen. Hierbij gaat het dus om boomsoorten en struikensoorten; waar bij voor struikensoorten dienen inheems-outochtone herkomst geldt als categorie SI = Source Identified.

Bij inheemse soorten van niet-outochtone oorsprong, kan er daarentegen juist sprake zijn van een matige of slechte aansluiting bij de Nederlandse-Vlaamse klimaatregio. Bij aanplant kan dit nadelige gevolgen opleveren voor de kwaliteit, gezondheid en biodiversiteit van het bos. Deze soorten kunnen hier beter niet aangeplant worden, ondanks de vertroefd klinkende aanduiding 'inheems'.

- Inheems-outochtone**

Een inheems-outochtone soort is een plantensoort die zich direct na de IJstijd, spontaan heeft gevestigd en spontaan heeft verjongd in Nederland en West-Vlaanderen. De IJstijd eindigde circa 8000 tot 7000 jaar voor Christus. We spreken in dit verband van de Klimaatregio Nederland – West-Vlaanderen. Indien een soort met een specifiek genetische samenstelling aantoonbaar op een bepaalde locatie, genetisch gezien ononderbroken aanwezig is geweest, zonder menselijk ingrijpen, dan wordt deze soort als inheems-outochtone beschouwd. Het zijn inheemse soorten, die aangepast zijn aan klimatologische omstandigheden in Nederland en West-Vlaanderen en

een grote bijdrage leveren aan de biodiversiteit, klimaatbestendigheid en ziekteresistentie. Verder door de nodere aanduiding inheems-outdoortoelichting. De kwalificatie inheems-outdoortoelichting stelt hoge eisen en is specifiek dan inheems. Op basis van de Nederlandse Rassenlijst Bomen en struiken is inheems-outdoortoelichting ingedeeld in de categorie SI = Source Identified. Deze categorisering moet in alle voorkomende gevallen ook te herleiden zijn aan de hand van het basiscertificaat en het leverancierdocument.

Bosbouwkundige selectie-opstanden

Toelichting kan men alle teeltnatuur, dat bedoeld is om bosaanleg te realiseren, bosbouwkundig teeltnatuur noemen. Het komt overeen met de diverse soorten die opgenomen zijn in de lijst met EU-Richtlijnsorten en de Nederlandse Rassenlijst voor bomen, bestaande uit zowel inheems-outdoortoelichtingsoorten, als de soorten behorend bij de bosbouwkundige soorten in de zaadgaarden en in selectie-opstanden.

Dit taalgebruik gekoppeld aan de EU-Richtlijn is aantrekkelijk, maar sluit helaas niet goed aan op de beleidscategorieën van de Nederlandse overheid. Het beleid van het ministerie van LNV maakt onderscheid tussen inheems-outdoortoelichting (SI) materiaal enerzijds en bosbouwkundige selectie-opstanden (S) en zaadgaarden (ZQ) anderzijds.

Het verwarrende is dat in de categorie inheems-outdoortoelichting eveneens bomen zitten die geschikt zijn om bos aan te leggen en dus bosbouwkundig teeltnatuur genoemd zouden kunnen worden. Deze herkomsten zijn naast de soorten uit de zaadgaarden en selectie-opstanden onderdeel van de soorten op de EU-Richtlijn. De EU-richtlijnsorten bestaan dus uit de categorieën SI, ZQ, S en T, zie voor omschrijving hieronder.

In de samenwerkingsovereenkomst wordt aangegeven dat de beleidsindeling van de Nederlandse overheid, namelijk inheems-outdoortoelichtingsoorten enerzijds ten opzichte van soorten in bosbouwkundige selectie-opstanden en zaadgaarden anderzijds. Dit sluit tevens aan bij het Biodiversiteitsverdrag van Rio De Janeiro van 1992, dat gaat over bescherming en behoud van inheems-outdoortoelichtingsoorten.

Bosbouwkundige opstanden in de zaadgaarden zijn onder andere geselecteerd op: vitaliteit, rechte stam, (in het bijzonder) houtproductie, weinig risico op ziektes en ecologische aanpassbaarheid. Hieronder vallen ook Europese ingeburgerde soorten als Douglas spar, Larix spp, Picea spp, Castanea, Populus sp. De selectie is gericht op het realiseren van gezond bos, dat onder andere geschikt is voor het vastleggen van CO₂, houtproductie en/of recreatie; ook wel voor natuur maar in mindere mate. Bosbouwkundige opstanden in zaadgaarden en selectieopstanden zijn soms eigenlijk outdoortoelichtingsoorten, maar dat is inmiddels dan niet meer aantoonbaar. Vaak zijn ze wel inheems, maar ze kunnen ook exooten zijn, die hun natuurlijke verspreidingsgebied elders hebben. Voorwaarde voor opname in de selectie-opstanden is dat ze bewezen ecologisch goed aangepast zijn aan de Nederlandse situatie. Het ligt in de rede nieuwe klimaatadaptieve soorten in te delen als 'bosbouwkundige selectie-opstanden'.

Voor wie is ingevoerd in de terminologie van de Nederlandse Rassenlijst Bomen betreft het de categorieën: S = Selecteerd, T = Testeerd en ZQ = zaadgaarden. Daarnaast staat de categorie SI = Source Identified voor inheems-outdoortoelichting. In deze overeenkomst wordt met de term 'bosbouwkundig teeltnatuur' alleen de boomsoorten in categorie ZQ, S en T bedoeld.

Genenbank

Nederland heeft in Oostelijk Flevoland, in boswachterij Roggebotzand, Hollandse Hout Zuid en Lelystad Noord een veldcollectie met inheems-outdoortoelichtingmateriaal van bomen en struiken.

De Genenbank is in 2002 ex situ (in opdracht van het Ministerie van LNV) aangelegd met het oog op duurzaam behoud van uniek genetisch bromatieriaal van een aantal prioritaire soorten.

De Genenbank is een verzameling c.q. accessies van soorten, bestaande uit alle bekende genetische herkomsten en terministe bestaande uit 30 verschillende genotypen per accessie. Daarmee is het een klimaatregio-brede vertegenwoordiging van het nog bekende, oorspronkelijke genetische materiaal.

De in situ locaties van deze soorten konden op zichzelf de instandhouding ervan niet toereikend garanderen. Voor sommige soorten zijn er voor het behoud slechts in situ locaties of bronpopulaties. Verder zijn in situ locaties met name een ondersteuning in de realisatie van behoud- en ontwikkeldoelen.

Kortom: er zijn inheems-outdoortoelichtingsoorten die niet of nog niet in de Genenbank zijn opgenomen. Van de 96 in aanmerking komende soorten zijn er 52 prioriteit, waarvan er 35 in de Genenbank zijn ondergebracht. De Genenbank komt voort uit internationale verplichtingen in het kader van de door Nederland onderschreven Conventie voor Biodiversiteit uit 1992. De Genenbank is eigendom van Staatsbosbeheer.

Zaadgaarden en selectieopstanden

Zaadgaarden zijn speciaal voor de oogst van zaad/stek aangelegde opstanden met gekwalificeerd bosbouwkundig uitgangsmateriaal. Een zaadgaard bestaat uit geselecteerd en gekleurd uitgangsmateriaal dat aan de hoogste eisen voldoet. Alle soorten, die momenteel in de zaadgaarden voorkomen, komen voor op de Nederlandse Rassenlijst Bomen en behoren tevens tot de EU-Richtlijnsorten. De zaadgaarden en selectieopstanden in Nederland zijn grotendeels in bezit van Staatsbosbeheer en worden ook door Staatsbosbeheer beheerd en onderhouden. Daarnaast zijn er ook private zaadbedrijven die nog zaadgaarden en/of selectieopstanden in actief beheer hebben. Zaadgaarden en selectieopstanden zijn opgezet om het Nederlandse bos en landschap te helpen voorzien van geschikt teeltnatuur voor gezonde en vitale opstanden en bossen.

In situ / ex situ

De termen in situ en ex situ komen regelmatig voor. De termen zouden de indruk kunnen wekken dat het hier gaat om een onder soort inhoudelijke indeling van het gekwalificeerde uitgangsmateriaal. Dat is echter niet het geval. De indeling heeft betrekking op de locatie waar het uitgangsmateriaal te vinden is. Is het materiaal in de Genenbank, dan hebben we het over ex situ. Is het materiaal verspreid over specifieke plekken in het landschap, dan praten we over in situ. Het onderscheid is

eigenlijk alleen van toepassing bij inheems-outdoortoelichtingmateriaal en dus niet bij bosbouwkundige herkomsten.

T.a.v. bosbouwkundige herkomsten onderscheiden we onder andere: Zaadgaarden (ZQ) en selectieopstanden (S). Zaadgaarden betreffen bosbouwkundige herkomsten van boomsoorten waaraan de hoogste bosbouwkundige eisen worden gesteld, bestaande uit gekleurd uitgangsmateriaal met kwalificatie ZQ (Zaadgaard Qualified) conform de Nederlandse Rassenlijst. Selectieopstanden kunnen bosopstanden-bomen zijn met hoogwaardige eigenschappen, bestaande uit geselecteerd uitgangsmateriaal, kwalificatie S (Selecteerd) conform de Nederlandse Rassenlijst. Voorbeelden: Quercus robur - Bremerberg 01 is een zaadgaard-(ZQ) herkomst; Quercus robur Garderen 01 is een S-herkomst.

In situ 'wil zeggen: in het veld bestaande bronpopulaties. Eigens in het landschap komen dus bepaalde soorten met unieke genetisch kwaliteit voor. Veel in situ locaties zijn d.s. bekende herkomstplek in de Nederlandse Rassenlijst Bomen opgenomen. Vijfvel alle in situ locaties van Staatsbosbeheer zijn in de Nederlandse Rassenlijst Bomen opgenomen. Voor de overige locaties van andere eigenaren geldt dit in mindere mate. Niet alle in situ locaties in Nederland zijn reeds in kaart gebracht. Daar wordt door diverse groepen en instanties aan gewerkt. Sommige reeds bekende en mogelijk nieuwe locaties kunnen degenen als nog aan de Nederlandse Rassenlijst worden toegevoegd. Ze moeten dan wel aan een aantal criteria voldoen, zoals minimum grootte en condities van instandhouding. De 'ex situ' locatie voor inheems-outdoortoelichtingmateriaal komt overeen met genenbanklocaties in Flevoland. Het is een plek waar genetisch inheems-outdoortoelichtingmateriaal in een levende collectie bij elkaar gebracht is, om zo een duurzame kwalitatieve instandhouding te garanderen. De reden daarvan is dat de in situ locaties niet meer bestaan, te klein of te kwetsbaar zijn of veel duurder om te oogsten.

Bijlage 2

Opschaling vanwege Bossenstrategie

Op de middellange en lange termijn is een toereikend aanbod van zaad/stek en plantsoen een kritische succesfactor voor de realisatie van de Bossenstrategie. Gezien de grote omvang is tijdige levering een immense uitdaging. Het is goed even stil te staan bij die omvang en de daarmee samenhangende opschaling van de productie van zaad/stek en plantsoen.

Conform de uitwerking van de Bossenstrategie, in het rapport "Planten voor de toekomst", zijn in de beleidsperiode tot 2030 circa 160 miljoen bomen en struiken voor aanplant nodig. Dat is ongeveer 20 miljoen stuks per jaar, gedurende een periode van 8 jaar. Ter indicatie: de huidige productie van zaad/stek bij Staatsbosbeheer en het daaruit voortkomende gecertificeerd bosplantsoen bedraagt ongeveer 2,5 miljoen stuks. Afgelopen jaar was ongeveer 70% hiervan bestemd voor intern gebruik bij Staatsbosbeheer en 30% voor de markt. De Bossenstrategie vraagt dus om een opschaling met factor 8.

De behoefte aan plantmateriaal voor de Bossenstrategie vraagt om coördinatie, consistente planning en opschaling van de productie, zowel bij Staatsbosbeheer als bij marktpartijen. Een abstracte modelberekening geeft inzicht en richting, maar biedt onvoldoende houvast voor een risicoanalyse en voor bedrijfsbeslissingen, zowel bij Staatsbosbeheer als bij marktpartijen. Deze partijen moeten een redelijke zekerheid hebben dat hun productie wordt afgenomen. Zo niet, dan blijven zij met enorme kosten zitten. Daar komt bij dat boomteelt en de afzet van plantsoen een planning van ongeveer 4 jaar vooraf vergt. Het zaad c.q. teeltmateriaal moet tijdig ter beschikking zijn, worden gekocht, de grond in en opgekweekt tot (bos)plantsoen voordat het op de markt kan worden aangeboden.

Bijlage 3

Beleidsmatige herwaardering 'bosbouwkundige herkomsten'

Voor de ambities uit de landelijke Bossenstrategie zijn 'bosbouwkundige herkomsten' omnisbaar. De ambitie van de nota is immers naast natuur ook optimale CO₂-vastlegging en meer houttoegst uit Nederlandse bossen voor hoogwaardige toepassingen. De wijze waarop hiervoor geschikt plantsoen beschikbaar moet komen, wordt beschreven in de EU-richtlijn EG 1999/105/E. Deze richtlijn regelt het economisch verkeer en de controle daarop qua vermeerdering, teelt, afzet en herkomstverantwoording

Formeel gezien staat de EU-richtlijn toe dat er gecertificeerde bosbouwkundige herkomsten van elders in Nederland toegepast worden. Dat kan verantwoord zijn, daar waar een buitenlandse herkomst goed aangepast blijkt te zijn aan de Nederlands-Vlaamse klimaatzone. Om die reden heeft de Raad voor Plantenrassen in de Nederlandse Rassenlijst Bomen een aantal van buitenlandse (erkende) herkomsten aan de lijst toegevoegd.

De suggestie dat in het buitenland voldoende geschikte bosbouwkundige herkomsten te vinden zijn voor de Nederlandse Bossenstrategie is echter onjuist. De aanbeveling zou nu juist moeten zijn: gebruik uitsluitend de herkomsten uit de Nederlandse Rassenlijst Bomen, inclusief de daarop voorkomende buitenlandse herkomsten. Het zou met andere woorden onverstandig zijn de herkomsten uit de Nederlandse Rassenlijst niet toe te passen; het gaat immers om beproefde, geselecteerde herkomsten. Daarnaast moet het wel mogelijk zijn geregistreerde herkomsten in de betreffende nationale Rassenlijst, op basis van bewezen kwaliteit in de Nederlandse Rassenlijst op te nemen.

Staatsbosbeheer heeft van oudsher de verantwoordelijkheid op zich genomen, de zaadgoeden en selectie-opstanden op te nemen voor de bosbouwkundige herkomsten in. Staatsbosbeheer kan aangeven welke van deze herkomsten nu juist voor de Bossenstrategie van belang zijn en welke minder of helemaal niet. Voor het waarmaken van de ambities van de Bossenstrategie is erkenning van het belang van deze herkomsten nodig, plus een adequate financiering voor de kosten voor de aanleg, het beheer en het onderhoud. Over

deze werkzaamheden zijn in het takenpakket vanuit LNV geen aranzonderlijke afspraken gemaakt. De partners in de samenwerking achten het wenselijk dat hier meer duidelijkheid over komt. Zij voorzien fricties in de uitvoering van de Bossenstrategie indien op dit vlak niets gebeurt.

Kortom; volgens de deelnemers aan de samenwerkingsovereenkomst is het wenselijk in Nederland en in het bijzonder bij de Bossenstrategie uit te gaan van geschikt hoogwaardig plantsoen; dat wil zeggen plantsoen van erkende genetische herkomsten conform de Nederlandse Rassenlijst Bomen. Zonder erkenning door het ministerie van LNV, ook in financiële zin, van de met name bosbouwkundige herkomsten, voorzien zij een probleem bij de realisatie van de Bossenstrategie. Daarnaast wordt toepassing van gecertificeerd plantsoen op basis van de Nederlandse Rassenlijst ook b.v. door een organisatie als FSC (Forest Steward Council) zeer belangrijk geacht.

Bijlage 4

Specificatie meerjarenprognose Bossenstrategie

Staatsbosbeheer en boomkwekers hebben een redelijke zekerheid nodig over de toekomstige ofname van geproduceerd plantsoen. Wat Staatsbosbeheer en marktpartijen nodig hebben is een voortschrijdende meerjarenplanning/prognose op basis van werkelijke bosaanleg in projecten in den lande en een redelijkerwijs te verwachten effectieve en gespecificeerde vraag naar plantsoen in een bepaald jaar. Twee zaken zullen bij elkaar moeten komen: het ambiteniveau van de Bossenstrategie enerzijds en de economisch verantwoord opschaling van de productie bij Staatsbosbeheer en marktpartijen anderzijds.

Staatsbosbeheer heeft van het ministerie van LNV-opdracht gekregen om in samenwerking met de Bosgroepen Nederland de meerjarenprognose uit te voeren. De prognose wordt gebaseerd op werkelijk in voorbereiding en/of uitvoering zijnde projecten. De partners van de overeenkomst komen hierover graag nader met hen in gesprek en denken bij de specificatie van een meerjarenplanning aan de volgende zaken:

- De planning kijkt 5 of 6 jaar vooruit en is gespecificeerd naar: soort, aantal, herkomst en maatvoering; eventuele alternatieven zijn aangegeven. In verband met ofnamezekerheid zijn de onderliggende projecten waar de planning uit voortkomt, beoordeeld op hun fase van ontwikkeling.
- De fase van ontwikkeling valt te definiëren met criteria als: grond in bezit, inrichtingsplan gereed, financiering rond, vergunningen afgegeven en projecten gereed voor aanbesteding. Voor enige flexibiliteit en tijdige levering van plantsoen is het raadzaam een aantal projecten (in reserve) gereed op de plank te hebben liggen. De fase van ontwikkeling moet zijn vastgesteld door een geautoriseerde instantie.
- De voortschrijdende meerjarenplanning vraagt om een geautoriseerde rol van de organisatie die deze rol op zich neemt. Dat wil zeggen dat deze organisatie de inventarisatie-meerjarenplanning namens het ministerie uitvoert en dat duidelijk wordt dat deelname aan de inventarisatie een verplichtend karakter heeft. De inventarisatie-meerjarenplanning betreft vooral het toekennen en instaan voor

de vaststelling van de fase van ontwikkeling van een project. Zonder die autorisatie en overeenkomen medewerking van de diverse partijen in het veld, worden de gegevens te vrijblijvend en weinig geschikt voor bedrijfsbepalingen.

- Voortschrijdende behoefteplanning is geen incidentele activiteit. De verantwoordelijkheid daarvoor dient structureel belegd te zijn bij een geschikte partij. Ze wordt voor meerdere jaren overeengekomen en is voorzien van de daarvoor benodigde financiële middelen.

Bijlage 5

Betekenis NAK-tuinbouw voor de samenwerkingsovereenkomst

De rol van NAK-tuinbouw m.b.t. de uitwerking van deze samenwerkingsovereenkomst betreft de volgende zaken:

Controle:

- Veldkeuringen, kwekerijbezoeken, zaadleveranciers.
- Oogst, registratie en afgifte basiscertificaten.
- Verhandeling van teeltmateriaal (zaad, stek) qua registratie, administratie en leveranciersdocumenten.
- Teeltproces kwekerijstadium op uitgangshoeveelheden, opkomst en teelt v.w.b. administratie, registratie, afzet en fyto-sanitaire aspecten.
- Behaar database met zaad en plantsoenstromen bosbouwkundige richtlijnsorten (en niet bosbouwkundige richtlijnsorten) per jaar op soort, aantallen, herkomsten en handelsvelkeersroute (van bron tot en met eindleverancier).

Advies:

- Ondersteunen van de sector met gevraagd/ongevraagd advies over:
  - o Juridische ontwikkelingen
  - o Registratie
  - o Teelttechnische zaken
  - o Genetica
  - o Fyto-sanitaire zaken

Ondersteuning met:

- Onderzoek
- Valkennis